

*Η εκμάθηση μιας
δεύτερης/ξένης
γλώσσας*

Ασπασία Χατζηδάκη,
Επ. Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε
2011-12

Βασικοί όροι και έννοιες- Δεύτερη # Ξένη γλώσσα

Δεύτερη γλώσσα είναι οποιαδήποτε γλώσσα κατακτά ή μαθαίνει ένα άτομο πέρα από τη μητρική του άσχετα από (α) το είδος του περιβάλλοντος εκμάθησης και (β) τον αριθμό άλλων μη μητρικών γλωσσών που πιθανώς κατέχει
(R. Ellis, 1994:12 στο Μπέλλα 2007: 23).

Βασικοί όροι και έννοιες- Δεύτερη # Ξένη γλώσσα

Δεύτερη χαρακτηρίζεται συνήθως μια γλώσσα όταν κατακτάται σε περιβάλλον όπου χρησιμοποιείται ως κύρια ή ως πρώτη γλώσσα

(λ.χ. τα ελληνικά για κάποιον που τα μαθαίνει στην Ελλάδα, τα γαλλικά για κάποιον Αφρικανό σε χώρα όπου είναι επίσημη γλώσσα του κράτους)

Βασικοί όροι και έννοιες- Δεύτερη # Ξένη γλώσσα

Μαθαίνουμε μια γλώσσα ως Ξένη όταν αυτή δε χρησιμοποιείται στο περιβάλλον όπου μαθαίνεται

(λ.χ. τα αγγλικά/ιταλικά/ ρωσικά/ γερμανικά στην Ελλάδα, τα ελληνικά στη Ρωσία, κ.λπ.)

Βασικοί όροι και έννοιες- Δεύτερη # Ξένη γλώσσα

Οι διαφορές δε βρίσκονται τόσο στη μέθοδο όσο στο περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών (στο τι θα διδαχτεί, όχι στο πώς θα διδαχτεί)

Βασικοί όροι και έννοιες-

*Γλωσσική ικανότητα # γλωσσική
πραγμάτωση/ επιτέλεση (1/4)*

Γλωσσική ικανότητα (competence): συνίσταται σε νοητικές αναπαραστάσεις γλωσσικών κανόνων που διαμορφώνουν την **εσωτερική γραμματική** κάθε ομιλητή.

Βασικοί όροι και έννοιες-

*Γλωσσική ικανότητα # γλωσσική
πραγμάτωση/ επιτέλεση (2/4)*

Χάρη σε αυτήν ο κάθε φυσικός ομιλητής μιας γλώσσας είναι σε θέση να κατανοεί και να παράγει άπειρο πλήθος προτάσεων στη μητρική του γλώσσα (*διαισθητική κρίση γραμματικότητας*).

Η μελέτη της γλωσσικής ικανότητας αποτελεί το αντικείμενο της Γλωσσολογίας, σύμφωνα με κάποιες σχολές (*Γενετική Μετασχηματιστική Γραμματική, Chomsky*)

Βασικοί όροι και έννοιες-

*Γλωσσική ικανότητα # γλωσσική
πραγμάτωση/ επιτέλεση (3/4)*

**Γλωσσική επιτέλεση/ πραγμάτωση
(performance):** συνίσταται στη χρήση της
γραμματικής αυτής για την κατανόηση και την
παραγωγή της γλώσσας.

Βασικοί όροι και έννοιες-

*Γλωσσική ικανότητα # γλωσσική
πραγμάτωση/ επιτέλεση (4/4)*

Σχετίζεται όχι μόνο με τη γλωσσική ικανότητα αλλά
και με
τους περιορισμούς της μνήμης,
την κόπωση,
τις κοινωνικές συμβάσεις, και
τον χαρακτήρα των επικοινωνιακών περιστάσεων.
---> *με τις συνθήκες της αυθεντικής επικοινωνίας*

Με άλλα λόγια,

Η *γλωσσική ικανότητα* αναφέρεται στην *ιδεατή γνώση του γλωσσικού συστήματος* της μητρικής γλώσσας που βρίσκεται στο μυαλό του κάθε ομιλητή, ενώ η *γλωσσική επιτέλεση* αφορά το *πώς αυτή η γνώση εξωτερικεύεται και βρίσκει έκφραση στον λόγο.*

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (1/7)

L. Selinker (1972) Υπόθεση της διαγλώσσας

Οι μαθητές δεν είναι παθητικοί αποδέκτες γνώσεων και μιμητές των δασκάλων/ των φυσικών ομιλητών αλλά **ενεργά υποκείμενα** στη μάθηση μιας Γ2.

Η διαδικασία κατάκτησης μιας Γ2 ...

- ...είναι μια διαδικασία διαμόρφωσης διαδοχικών υποθέσεων από τον μαθητή σχετικά με τη δομή της γλώσσας που μαθαίνει.
- Ο μαθητής προσπαθεί να οργανώσει τα γλωσσικά ερεθίσματα που δέχεται διαμορφώνοντας "κανόνες".
- Οι υποθέσεις αυτές, αφού δοκιμαστούν στην πράξη, τροποποιούνται, βελτιώνονται ή και εγκαταλείπονται.

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (2/7)

Παραδείγματα

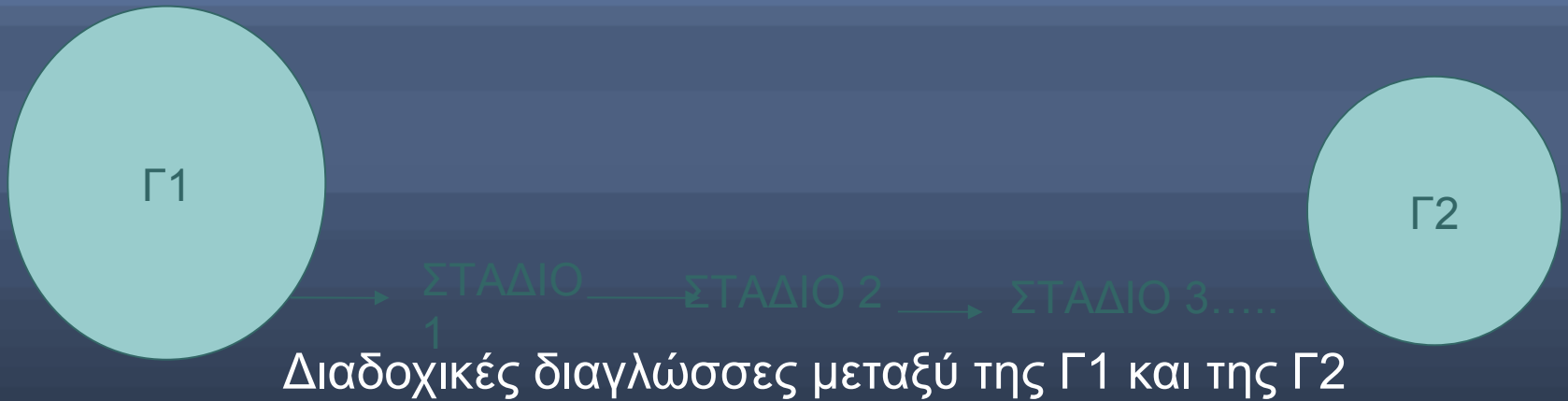
- η κοπέλα, η μαμά, η δασκάλα, η πόρτα
"Εάν ΟΥΣ τελειώνει σε -α -> ΘΗΛ"
(*η μάθημα, *μία μεγάλη πρόβλημα, κλπ)
- "η δομή έχω + απρφ. χρησιμοποιείται για να δηλώσει στιγμιαία δράση στο παρελθόν"
- (*έχει φύγει χθες, *πριν δυο βδομάδες έχουμε πάει στην Αθήνα)

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (3/7)

Με βάση τις γνώσεις για τη γλώσσα-στόχο (Γ2) που έχουν κάθε στιγμή, οι μαθητές διαμορφώνουν ένα δικό τους σύστημα της γλώσσας-στόχου με κανόνες που αποκλίνουν από αυτούς της Γ2.

Τα ενδιάμεσα αυτά συστήματα λέγονται *διαγλώσσες*.

Οι διαγλώσσες ή ενδιάμεσα γλωσσικά συστήματα

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (4/7)

Οι κανόνες αυτοί μεταλλάσσονται διαρκώς ανάλογα

- με το στάδιο κατάκτησης στο οποίο βρίσκεται ο μαθητής αλλά και
- με εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες (*γνωστικές διεργασίες, κοινωνικό περιβάλλον, γλωσσικά ερεθίσματα, διδακτικές στρατηγικές κλπ*)

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (5/7)

Η διαγλώσσα είναι:

- [α] Διαπερατή/ δυναμική: οι κανόνες που απαρτίζουν τη γνώση του μαθητή σε κάθε στάδιο δεν είναι σταθεροί αλλά ανοικτοί σε μετατροπές --> υπόκειται σε διαρκή αλλαγή (όχι όμως απότομη)

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (6/7)

Οι "κανόνες" αναθεωρούνται με μάλλον αργούς ρυθμούς -->
ενδέχεται να συνυπάρχουν δύο ή τρεις διαφορετικές πραγματώσεις ενός κανόνα ταυτόχρονα
ή ο μαθητής να επανέρχεται και να χρησιμοποιεί έναν παλαιότερο τύπο που φαινόταν να έχει "ξεπεράσει" .

Βασικοί όροι και έννοιες- Διαγλώσσα (*interlanguage*) (7/7)

[β] Η διαγλώσσα είναι συστηματική: παρά τη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στο εκάστοτε ενδιάμεσο σύστημα και στη γλώσσα-στόχο, οι επιλογές που κάνει ο μαθητής δεν είναι τυχαίες. Υπακούουν σε κάποιους κανόνες που απαρτίζουν την "προσωπική γραμματική" του.

Κατά συνέπεια, η έννοια του τι είναι 'λάθος' πρέπει να αναθεωρηθεί.

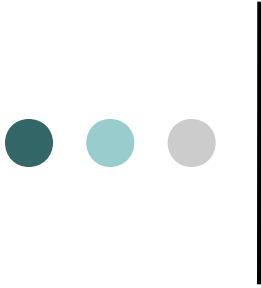
Προσεγγίσεις στο πώς κατακτάται
η δεύτερη γλώσσα

Διαφορετικές προσεγγίσεις στη μελέτη της κατάκτησης μιας Γ2

Μία πρώτη διάκριση:

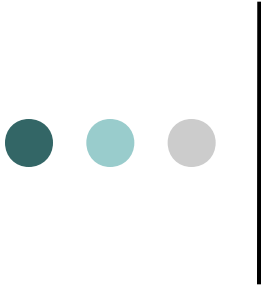
- α. Θεωρίες που αποδίδουν την κατάκτηση της Γ2 σε **εσωτερικές διεργασίες** κυρίως, και
- β. Θεωρίες που θεωρούν πιο σημαντικό **το ρόλο περιβαλλοντικών παραγόντων** (λ.χ. τα εισερχόμενα γλωσσικά δεδομένα, τις στάσεις των ομιλητών, κ.λπ.)

Οι θεωρίες που αποδίδουν την ΚΓ2
σε εσωτερικούς παράγοντες
διακρίνονται σε.. (1/2)

α) σε αυτή που δίνει **έμφαση στη γενική
γνωστική φύση** της γλωσσικής
κατάκτησης,

λαμβάνοντας υπόψη ποικίλες γνωστικές
διαδικασίες όπως στρατηγικές,
διεργασίες, λειτουργίες της μνήμης κ.λπ.
(*γνωστική-ψυχολογική προσέγγιση*).

Οι θεωρίες που αποδίδουν την ΚΓ2 σε εσωτερικούς παράγοντες διακρίνονται σε.. (2/2)

β) σε αυτή που δίνει **έμφαση στην ειδική γλωσσική φύση** της κατάκτησης, αντιμετωπίζοντάς την ως μια ιδιαίτερη γνωστική διεργασία ανεξάρτητη από άλλες γνωστικές διεργασίες και άλλους τύπους μάθησης. (γλωσσολογική προσέγγιση)

Η ψυχολογική/ γνωστική προσέγγιση

Αντικείμενό της:

η αλληλεπίδραση των γνωστικών μηχανισμών που εμπλέκονται στην κατανόηση, στην αποθήκευση και στην παραγωγή της γλώσσας

(μοντέλο επεξεργασίας πληροφοριών, θεωρία συνδετισμού, κλπ)

Η γλωσσολογική προσέγγιση

Αντικείμενό της: ο έμφυτος μηχανισμός κατάκτησης της γλώσσας και το πώς λειτουργεί στην περίπτωση της Γ2 (εάν ο μαθητής μιας Γ2 την κατακτά μέσω της Γ1 του ή όχι)

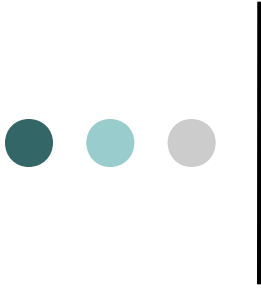
Ασχολείται κυρίως με τον τομέα της σύνταξης (Καθολική Γραμματική)

Άλλες προσεγγίσεις

Οι κοινωνιο-γλωσσολογικές προσεγγίσεις

Αντικείμενό της: οι *στάσεις* των μαθητών απέναντι στη Γ2 και το πώς επηρεάζουν τα *κίνητρα* και τελικά το αποτέλεσμα της εκμάθησης.

Οι προσεγγίσεις που δίνουν έμφαση στην αλληλεπίδραση (*interaction theories*)

Η ανάπτυξη της Γ2 επηρεάζεται από παράγοντες του περιβάλλοντος της μάθησης, όπως είναι:

τα **γλωσσικά εισερχόμενα/γλωσσικά δεδομένα (*input*)**

το **είδος του λόγου που παράγει στη Γ2** (*output*), καθώς και

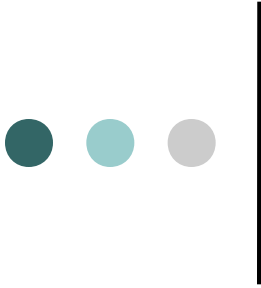
η **διαπραγμάτευση του νοήματος** που προκύπτει από τη συνομιλία μεταξύ του μαθητή και κάποιου άλλου ομιλητή, συνήθως πιο ικανού γνώστη της Γ2.

Η κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση στη μάθηση της Γ2 (1/2)

- θεωρίες του Λεβ Βυγκότσκυ για τη γλώσσα ως συμβολικό εργαλείο

Η εκμάθηση της γλώσσας υπόκειται στους ίδιους γενικούς μηχανισμούς μάθησης που ισχύουν για άλλες μορφές γνώσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων (γνωστική θεώρηση της γλωσσικής κατάκτησης).

Η κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση στη μάθηση της Γ2 (2/2)

Ωστόσο, σε αντίθεση με τις γνωστικές προσεγγίσεις, η θεωρία αυτή δίνει έμφαση στο **κοινωνικό στοιχείο της μάθησης** αρχικά που στη συνέχεια μπορεί να γίνει προσωπική μάθηση.

*Ζώνη Επικείμενης Ανάπτυξης, 'σκαλωσιά',
διαμόρφωση υποθέσεων, συνεργατική
μάθηση*

Συγκριτική θεώρηση προσεγγίσεων

Παρά τα μοντέλα που προτάθηκαν εδώ και 40 χρόνια στο πλαίσιό τους, καμία προσέγγιση από μόνη της δεν μπορεί να δώσει ικανοποιητικές απαντήσεις στο φάσμα των ερωτημάτων που αφορούν την ΚΓ2.

Κάθε μία προσέγγιση απαντά ικανοποιητικά σε ορισμένα μόνο από τα ζητήματα που απασχολούν τη θεωρία και την έρευνα και αφήνει άλυτα ή δεν ασχολείται καθόλου με άλλα.

Συνοψίζοντας,..

Η χρησιμότητα των θεωριών είναι περιορισμένη για τη διδακτική πρακτική.

Περισσότερο έμμεσα τροφοδοτούν το έργο των εκπαιδευτικών παρά αποτελούν προτάσεις για διαμόρφωση μεθοδολογίας.